

Василије Перевалов, академски вајар, просветни саветник
у Републичком заводу за унапређивање
васпитања и образовања СР Србије
"Зимска школа ликовних
педагога", Матарушка Бања,
17. до 21. јануара 1983.

КОЛЕКТИВНИ РАД УЧЕНИКА У КЕРАМИЦИ

Идеја о групном облику рада и социјализацији наставе ако је посматрамо кроз историјски преглед педагошке теорије и праксе реализована је у многим системима са различитим друштвено - економским условима. То са једне стране потврђује тезу да та идеја на педагошком плану одражава одређене тенденције савременог кретања у развоју друштва. С друге стране, различити услови под којима се та идеја реализује у пракси постојећих наставних система говори о различитим приступима.

Наше социјалистичко самоуправно друштво жели да тај облик рада има све компоненте васпитно и образовног рада у настави каналишући их у два основна смера :

1. усмеравајући у правцу васпитних, у ужем смислу, настајања школе и
2. стављајући их у служби интелектуалног формирања деце.

Шта је у ствари циљ ?

У првом реду: "Градити нову дисциплину рада градити нове облике друштвене повезаности међу људима, радити нове облике и методе привлачења људи раду..." а то школа може постићи само развијањем такве педагошке мисли, облика и метода васпитног деловања које је у складу са развојем новог друштвеног бића. За социјалистичко друштво, у коме су носиоци радног процеса, као и органи управљања средствима за производњу јављају радни колективи који теже ка заједничком стваралачком раду односно је то да колективно радити може се једино научити у самом процесу колективног рада. А колективност у раду битно је обележје наставе која хоће да "буде социјалистички идејна и полтичка каже Др. Франковић у својој докторској дисертацији. Васпитавати социјалистичке људе с друштвеним мотивима владања могуће је само у колективу који је повезан заједничким радом и прожет идејама социјализма. Будући чланови наших радних колектива, треба да буду и васпитани у колективу - школи, где ће начин живота и развој колективне свести усвајати како колективни дух тако и навике заједничког рада и друштвеног понашања,

Стицајем околности настава ликовног васпитања и спровођење групног облика рада у Керамици приликом обликовања већих декоративних комада попримају све облике колективног производног рада. Велики број различитих операција јавиће се као резултат кооперације знатног броја ученика. Овакав начин рада омогућава да се ученици упознају са организацијом планске сарадње још у школском узрасту.

Радно - технички аспект социјалне организације групног облика рада има посебан значај јер ће ученици овладати елементарном радном културом пре него што ступе у непосредну производњу, дакле још у школи.

Групни рад - доводећи ученике у радном процесу у међусобне односе у којима ће се они касније у раду и животу стварно налазити - представља важан фактор, васпитања за живот у колективу не само зато што присиљава ученике на међусобну сарадњу јер то захтева процес обликовања, него и зато што појединце у односу према колективу доводи у положај зависности али и заштићености.

Добро организован групни облик рада омогућава да се ученици у наставном процесу практично упознају са суштином и механизмом демократског одлучивања али у овом случају награђеног ликовним изразом ученика.

Коначно, групни рад - заједно са индивидуалним радом - омогућује да ученици стекну вредне индивидуалне радне особине као што су самосталност, иницијативност, упорност, самокритичност и способност самоконтроле, а доживљај активности који се јавља код садржајног ликовног рада представља извор личног задовољства и храну за нове подстицаје у процесу, обликовања нових задатака. Индивидуализација обликованих задатака у оквиру групног рада омогућује у довољној мери поштовање индивидуално - ликовног-изражајних способности ученика као и квалитативних и квантитативних разлика.

Утицај фактора заједничког рада на ликовно-обликованом раду зависи о ступњу узајамности и интелектуалног рада у групи. У том погледу могу се разликовати три типична радна држања у којима се утицај заједништва манифестује на различите начине :

- а) индивидуални ликовно - обликовни рад у присутности осталих чланова групе у служби властитих чланова групе;
- б) индивидуални ликовно - обликовни рад у присутности осталих чланова групе у служби заједничких циљева групе;
- ц) заједнички ликовно - обликовни рад чланова групе са међусобном сарадњом и прожимањем индивидуалних радова у служби заједничких циљева групе.

Подручје керамике и керамопластике у оквиру тродимензионалног обликовања омогућава развој не само ликовно изражајних могућности него и развој других особина:

- развија се брзина рада а обим учинка расте;
- индивидуалне разлике у квантитативном/ а донекле и квантитативном / погледу се смањују;
- механички и некомплицован индивидуални рад боље се обавља у присуству других чланова групе;
- рад у групи има предност кад се тражи висок квантитет, а одвојени појединачни рад је вреднији када се тражи висок квалитет рада;
- присуство других чланова групе може инхибиторно деловати на рад осетљивих и нервно слабијих ученика;

Најзначајнија карактеристика групног облика рада у керамици приликом обликовања декоративних комада је међусобна сарадња и прожимање индивидуалних креативних способности ученика у заједнички циљ групе.

Правилним дозирањем од стране наставника, интелектуалних, ликовних и емоционалних информација, као дијалектичким јединством супротних категорија, сваки замишљен и доживљен ликовни задатак ученик остварује кроз мануелну функцију, тако да на тај начин ликовно васпитање брише разлике, раније, класне, поделе рада на интелектуални и физички.

- Ток асоцијације расте а ликовно богатство се убрзава;
- ликовни појмови због свестраног осветљавања постају садржајнији;
- мишљење постаје јасније и усавшава се способност ликовног изражавања и доживљавања ;
- сарадња стимулише инвентивност, ликовни осећај за компоновање елемената и развија и синтетичку функцију мисли.

Негативне појаве групног облика рада могу се избећи врло смишљеном организацијом рада у настави и правилним педагошким поступком ликовног педагога.

Како формирати радне групе ?

Ово питање начина формирања ученичких радних група од великог је значаја за успешан рад и реализацију постављених циљева.

У досадашњој педагошкој пракси позната су нам два облика групног рада - спонтани и дириговани групни облик рада. Због специфичности рада у керамици дириговани облик рада је више у функцији остваривања основних интенција рада колектива. Наставник ће на основу познавања субјективних и објективних фактора ученика и на бази психолошког посматрања ученика формирати радне групе. Величину групе а наставник ће одредити и с радно - техничког гледишта. У том погледу расположива техничка помагала и материјал одредиће величину групе. На основу позитивног искуства сматра се да су социјално - педагошки најповољније групе од 4 до 5 или највише 6 ученика.

Овом приликом изнеће се нека позитивна искуства групног облика рада на обликовању декоративних керамичких паноа у керамици који су постављени у школском амбијенту. Основни циљ наставника и ученика био је усмерен на оплемењавању ентеријера школе декоративним елементима у керамици јер школа поседује прилично техничких помагала за израду керамике, а што је најважније љубав наставника за овом облашћу и спремност ученика да се огледају и на овом послу у оквиру наставе ликовног васпитања.

Прва фаза рада одвијала се кроз колективни разговор како ликовно обликовати један већи декоративни комад а да сви ученици учествују у раду. Дошло се до закључка да би своју идеју спровели у дело треба обликовати један или два елемента и њиховим компоновањем створити нов и комплетнији ликовни рад. Сви ученици су радили на идејним скицама а касније их и пластично обликовали са затупљеним конкавним и конвексним формама. Естетском проценом и анализом обликованих елемената одабрани су најбољи који у себи носе решене постављене проблеме тродимензионалног пластичног обликовања.

Са изабраних обликованих елемената одливан је већи број калупа у гипсу и на тај начин створена је могућност да у каснијем раду учествује прилично велика група ученика. По одливању калупа једна група ученика је припремала глину, друга група је отискивала елементе у глини, трећа група је вадила отиске из калупа, четврта група је ретуширала елементе и слагала за сушење. Оваквом поделом задужења остварен је принцип рада у индустрији. По обављеном сушењу елементи су слагани у керамичку пећ за печење. После печења елементи су извађени из пећи а тада је наступио најинтересантнији период рада период креативне игре у тражењу најбољег ликовног решења. Ентузијазам ученика и наставника преко групног облика рада уродио је плодом пред ученицима јер је био диван декоративни пано у теракоти који је нашао своје место у ентеријеру школе.

Предавање ће бити илустровано слајдовима са комплетним поступком рада.